

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Перченко А.Ю.

студентка,

Науковий керівник: Амарян М.Х

кандидат історичних наук, доцент,

Криворізький факультет

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

17 липня 1997 р. був прийнятий Закон України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.».

Статті 19–51 Конвенції присвячені функціонуванню спеціального судового органу – Європейського суду з прав людини, діяльність якого полягає в забезпеченні дотримання державами – учасницями зобов'язань, передбаченими положеннями вказаного міжнародного договору та протоколами до нього. Судова практика Європейського суду з прав людини є об'єктивним критерієм оцінки правової системи кожної держави – учасниці Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1].

Українці дуже активно використовують механізм звернення до Європейського суду з прав людини, а Україна є одним з лідерів за кількістю заяв за останні роки. Практика ЄСПЛ вказує, що судовому провадженні в Україні властиві дві великі проблеми, через які до Суду надходить багато заяв: надмірна тривалість провадження в кримінальних (цивільних) справах і відсутність відповідних ефективних засобів юридичного захисту; невиконання рішень національних судів [3].

Серед проблем, які змушують українців найчастіше звертатися до ЄСПЛ, можна також виділити погані умови утримання у місцях позбавлення волі та знущання з боку представників правоохоронних органів. Звернення до ЄСПЛ часто є єдиною можливістю для осіб, чий права було порушено, домогтися хоча б часткового відновлення цих прав. Проте ухвала, рішення, постанова суду, ухвалені на

користь особи, це – лише частина справи, а головною метою залишається виконання зазначених рішень [3, ст. 26].

Процесуальний порядок виконання рішень ЄСПЛ здійснюється відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 2006 р. Проте, незважаючи на наявність низки правових актів, які регулюють порядок виконання на території України рішень Європейського суду з прав людини, склалась досить складна ситуація з їх виконанням [3, ст. 26].

Відповідно до ст. 46 Конвенції держави – учасниці зобов'язані виконувати остаточні рішення ЄСПЛ, стороною яких вони є, але як свідчить статистика 95% таких рішень в Україні не виконуються. Це означає, що право громадян України на справедливий суд постійно порушуються. Особливо в тих справах, в яких божником виступає держава. Частково мова йде про рішення, якими присуджуються зарплатні витрати, пенсії чи інші заборгованості держави перед громадянами. Європейським судом з прав людини прийнято досить багато рішень у справах проти України.

Велика кількість порушень, про які зазначено у рішеннях Суду, стосується трьох статей Конвенції, а саме: – право на справедливий судовий розгляд (ст. 6); – право на ефективний засіб правового захисту (ст. 13); – захист власності (ст. 1 Протоколу № 1) [1]. Це свідчить про те, що національним судам треба не лише ефективно захищати права людини, а й діяти у такий спосіб, щоб не порушувати Конвенції. У зв'язку із цим ЄСПЛ виніс так зване «пілотне» рішення в справі «Іванов проти України», яким визнав порушення Україною зобов'язань за Європейською конвенцією 1950 р. У своєму рішенні Суд зобов'язав Україну невідкладно запровадити на національному рівні ефективний засіб юридичного захисту, або комплекс таких засобів, які б унеможливили подібні порушення [1].

У справі пенсіоренки Марії Бочан, яка більше десяти років намагалася довести своє право на квартиру в приватному будинку, ЄСПЛ двічі визнав порушення права на справедливий суд. Перше рішення Суду мало стати підставою для перегляду рішення та можливістю виправити допущені вітчизняними суддями помилки. Та Верховний Суд України не погодився з рішенням ЄСПЛ. Проте, жінка вдруге звернулася до Суду. Цього разу її справу розглядала Велика палата ЄСПЛ, яка розглядає тільки найбільш важливі та

резонансні справи, та зобов'язала виплатити пані Бочан компенсацію в розмірі 10 тисяч євро [4]. Вважається, що справа «Бочан проти України № 2» – перше рішення Великої палати ЄСПЛ щодо України. Це відкритий натяк вітчизняним судам та владі: «Рішення Європейського Суду потрібно виконувати». Судді Європейського суду з прав людини досить конкретно звинувачують своїх українських колег у невиконанні рішень ЄСПЛ. Проблема вбачається в тому, що Верховний Суд фактично намагається самостійно тлумачити рішення ЄСПЛ. В деяких випадках, це призводить до того, що рішення ЄСПЛ проти України не виконуються. Приклади цих справ показують відношення України до виконання рішень ЄСПЛ [4]. Якщо ситуацію не виправити Україна може втратити свій авторитет, адже від стану виконання рішень Суду, як міжнародної судової інстанції залежить імідж нашої держави.

В українській правовій літературі рішення ЄСПЛ отримало назву «супер виконавчого документа», оскільки неподання стягувачем заяви про виплату відшкодування не є перешкодою для його виконання [5].

Проблема виконання рішень у частині виплати відшкодування полягає в тому, що закон про виконання рішень ЄСПЛ не передбачає зобов'язань щодо визначення сум у державному бюджеті, потрібних для щорічної реалізації рішень цього суду. Оскільки державний бюджет країни приймається щороку, відсутні гарантії, що необхідні суми передбачатимуться в ньому регулярно [5]. Доцільно було б передбачити у державному бюджеті Україні окрему статтю, присвячену витратам на виконання рішень ЄСПЛ.

Також необхідно вжити всіх заходів для реалізації рекомендацій Парламентської асамблеї Ради Європи, щодо створення національного органу, який буде відповідати за виконання рішень Європейського суду з прав людини, та щодо прийняття більш жорстких заходів в разі ігнорування рішень ЄСПЛ.

Дійсно, у ЄСПЛ особливе положення, його рішення адресовані державам з різними правовими системами, політичними режимами та культурними традиціям. Сьогодні ЄСПЛ перевантажений великою кількістю справ пов'язаних з порушеннями у національних правових системах, тому він приділяє значну увагу процедурі прийняття рішень на національному рівні [6]. Це свідчить про необхідність взаємодії національних судів та ЄСПЛ, а

децентралізація захисту прав людини є єдиним рішенням тих проблем, з якими сьогодні стикається Суд.

Список використаних джерел:

1. Булгакова М. Виконання Україною рішень Європейського суду з прав людини / М. Булгакова // Асоціація українських правників [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jurists.lviv.ua/articles/european-court-full.php>.
2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс] : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>. – Редакція від 02.12.2012.
3. Реалізація Державою права на справедливий суд шляхом виконання судових рішень. Медведенко Юлія, юрист Юридичної компанії «СТРАТЕГ» // Юридична газета від 14 жовтня 2014 року, № 28-29.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://helsinki.org.ua/index.php>
5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vru.gov.ua/content/article/visnik02_11.pdf.
6. [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.info-prensa.com/article-1101.html>.